

Covid 19 Pandemisinde Hemşirelik Öğrencilerinin Yüz Yüze Uygulama Eğitiminden Etkilenme Durumunun ve Koronavirüs Anksiyetelerinin Belirlenmesi

Determination of the Influence Status of Nursing Students from Face-to-Face Training and Coronavirus Anxiety in Covid-19 Pandemic

Nurten TERKEŞ, Sabriye UÇAN YAMAÇ

ÖZ

Amaç: Araştırmanın amacı Covid 19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin yüz yüze uygulama eğitiminden etkilene durumunun ve koronavirüs anksiyetelerinin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel biçimde yapıldı. Araştırma 15 Kasım 2020-15 Aralık 2020 tarihleri arasında, bir sağlık yüksekokulunda zorunlu yüz yüze uygulama eğitimi alan 257 hemşirelik öğrencisi ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Koronavirüs Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Veriler sosyal mesafe ve maske kurallarına uyularak araştırmacılar tarafından yüz yüze toplanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların Covid 19'a ilişkin aldıkları tedbirlere baktığımızda %76.7'sinin (n=197) maske, eldiven gibi kişisel koruyucu ekipmanları kullandığı, %52.9'unun (n=136) hijyen kurallarına uyduğu görülmektedir. Covid 19 sürecinin yüz yüze eğitimi nasıl etkilendiğine bakıldığında, öğrencilerin %43.2'sinin (n=111) her zamanki gibi hissettiği, %33.5'inin (n=86) gelecek konusunda endişeli/kaygılı hissettiği belirtilmektedir. Öğrencilerin Koronavirüs Anksiyete Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının 3.67 ± 5.04 olduğu ve anksiyete düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Araştırmada koronavirüs anksiyete düzeyi ile cinsiyet, yüz yüze uygulama eğitiminden etkilene ve ailesi/akrabası/arkadaşında Covid 19 testi pozitif çıkanlar arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$)

Sonuç: Sonuç olarak öğrencilerin koronavirüs anksiyetelerinin düşük düzeyde olmasına rağmen, yarından fazlasının yüz yüze uygulama eğitiminden olumsuz etkilendiği görülmektedir. Farklı öğrenci gruplarında da yüz yüze eğitime geçildiğinde anksiyete düzeylerinin belirlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Covid 19, Hemşirelik öğrencileri, Anksiyete, Yüz yüze eğitim

Terkeş N., & Uçan Yamaç S., (2022). Covid 19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin yüz yüze uygulama eğitiminden etkilene durumunun ve koronavirüs anksiyetelerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(3), 481-487. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.953355>

Nurten TERKEŞ (✉)

ORCID ID: 0000-0002-1644-8382

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Sağlık Yüksekokulu, İç Hastalıkları Hemşireliği, Burdur, Türkiye
Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Bucak School of Health, Internal Medicine Nursing, Burdur, Turkey
nurtenterkes@gmail.com

Sabriye UÇAN YAMAÇ

ORCID ID: 0000-0002-3932-8017

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Sağlık Yüksekokulu, Ebelik, Burdur, Türkiye
Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Bucak School of Health, Midwifery, Burdur, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 16.06.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 23.08.2022

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to determine the state of being affected by face-to-face practice training and coronavirus anxiety of nursing students in the COVID-19 pandemic.

Methods: This study was conducted in a descriptive and cross-sectional fashion. The research was conducted with 257 nursing students who received compulsory face-to-face training in a health school between 15 November 2020 and 15 December 2020. The Personal Information Form and the Coronavirus Anxiety Scale created by the researchers were used to collect the data. The data were collected face-to-face by the researchers, following the rules of social distance and mask.

Results: When we look at the measures taken by the participants regarding COVID-19, it is seen that 76.7% (n=197) use personal protective equipment such as masks and gloves, and 52.9% (n=136) comply with the hygiene rules. When we look at how the COVID-19 process affects face-to-face education, it is stated that 43.2% (n=111) of the students feel as usual, and 33.5% (n=86) feel worried/anxious about the future. It was determined that the students' mean scores from the Coronavirus Anxiety Scale were 3.67 ± 5.04 and their anxiety levels were low. In the study, it was found that the relationship between coronavirus anxiety level and gender, being affected by face-to-face training, and those with positive Covid 19 test in their family/relative/friend were statistically significant ($p < 0.05$).

Conclusion: As a result, although the coronavirus anxiety of the students is low, it is seen that more than half of them are negatively affected by the face-to-face application training. It is recommended to determine the anxiety levels in different student groups when face-to-face education is started.

Keywords: Covid 19, Nursing students, Anxiety, Face-to-face education

GİRİŞ

COVID 19 (koronavirüs) salgınının pandemi olarak ilanının ardından alınan önlemler kapsamında yüksek öğretim kurumlarındaki eğitime ara verilmiştir (Budak ve Korkmaz, 2020). Alınan bu kararlar birlikte üniversiteler uzaktan eğitim merkezleri vasıtasıyla sürece hızlı bir şekilde uyum sağlayarak eğitime başlamışlardır. Bazı üniversiteler uzaktan eğitim yöntemi olarak online senkron, bazıları online asenkron, bazıları da karma yöntemleri eğitim sistemlerine dahil etmişlerdir (Kurnaz ve Serçemeli, 2020).

Hemşirelik mesleğinin uygulamalı olması ve insan hayatını etkileyen uygulamaları içermesi nedeniyle, uzaktan teknolojilerin kullanımı her zaman bir tartışma konusu olmuştur (Bezerra, 2020). Bu nedenle uygulamalı dersler için bazı üniversiteler yüz yüze eğitim kararı almıştır. Koronavirüs fiziksel sağlık üzerinde güçlü olumsuz etkiler bırakabilmesinin yanı sıra stres, uykusuzluk, yüksek anksiyete ve kronik depresyon gibi ciddi ruh sağlığı sorunlarına da neden olabilmektedir (Khan ve diğ., 2020). Literatürde Koronavirüs salgını sürecinde bireylerin bir çok duygu yaşadığı ve bu duyguların içinde en çok yaşanılanın duygunun "kaygı", "anksiyete" ve "panik" olduğu bildirilmektedir (Huang, Xu ve Liu, 2020; Lima ve diğ., 2020; Newby, O'Moore, Tang, Christensen ve Faasse, 2020; Zhang ve diğ., 2020). Koronavirüs ile ilgili anksiyete, pandemi sırasında en sık yaşanan sorunlardan biridir. Sağlık anksiyetesi, kişinin bedensel ve mental anlamda anksiyete semptomlarını uyaran, özellikle yoğun tehdit altında ortaya çıkan psikolojik bir deneyimdir (Özdelikara, Ağaçdiken, Mumcu, 2018). İstenilen form olan hafif düzeydeki sağlık anksiyetesi, bireyin kendi sağlığını koruması, sağlığını koruyucu davranışlar sergilemesi ve tedbir alması için uygun sağlık hizmetini aramasına ya da sağlığı açısından tehlikeli durumlardan kaçınmasına yardımcı olan formdur (Şimşekoğlu ve Mayda, 2016). Diğer taraftan bazı araştırmalar,

yüksek düzeyde koronavirüs anksiyetesi yaşayan kişilerin daha fazla koronavirüs korkusu, işlevsel bozukluk, umutsuzluk ve intihar düşüncesi bildirdiklerini göstermektedir (Lee, Mathis, Jobe, ve Pappalardo, 2020; Yıldırım, Arslan ve Özaslan, 2020). Bu tür süreçler ve duygular yaşanırken zorunlu yüz yüze uygulamaya eğitimi alan öğrencilerin toplu alanlarda eğitim almalarının sağlık anksiyetelerini artırabileceği düşünülmektedir. Bu salgın sürecindeki yaşanan endişe, anksiyete, korku gibi olumsuz duygular öğrencilerin meslekte uzaklaşmasına neden olabilmektedir (Khodabakhshi-Koolaei, 2020). Koronavirüs pandemisinin hemşirelik öğrencileri üzerindeki psikolojik etkilerini inceleyen çalışma olmasına rağmen (Okuyan, Karasu ve Polat, 2020; Cırık, Aksoy ve Gül, 2021), pandemik süreç devam ederken yüz yüze uygulama yapmak zorunda olan hemşirelik öğrencilerinin yüz yüze eğitimden etkilenme durumunu ve psikolojik etkilerini inceleyen herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızın literatürdeki bu eksikliği gidermek için önemli bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı pandemik süreçte hemşirelik öğrencilerinin yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenme durumunun ve koronavirüs anksiyetelerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerinin koronavirüs anksiyete düzeyi nedir?
2. Koronavirüs sürecinde öğrencilerin yüz yüze uygulama eğitimine ilişkin duygu durumu nedir?
3. Öğrencilerinin koronavirüs anksiyete düzeyleri kişisel özelliklere göre anlamlı düzeyde fark var mıdır?
4. Öğrencilerinin koronavirüs anksiyete düzeyleri Covid-19 sürecinde öğrencilerin yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenme durumuna göre anlamlı düzeyde fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Tasarımı

Bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı desende yapıldı. Araştırma 15 Kasım 2020 – 15 Aralık 2020 tarihleri arasında Burdur şehrinde bir devlet üniversitesinde yürütülmüştür.

Araştırma Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini bir sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde eğitimlerini yüzyüze alan 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören 320 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek araştırmaya alınma kriterlerine uyan, araştırmayı katılmayı kabul eden tüm öğrenciler alınmıştır. Evrenin %80'ine (257 öğrenci) ulaşıldı. Araştırmaya alınma kriterleri; sağlık yüksekokulunda öğrenim görmek, çalışmaya katılmayı kabul etmek ve çalışmanın yapıldığı tarihte zorunlu yüz yüze eğitim alıyor olmaktır. Araştırma verileri katılımcıların öz bildirimlerine dayalı olarak toplanmıştır. Veriler sosyal mesafe ve maske kurallarına uyularak araştırmacılar tarafından yüz yüze toplanmıştır. Araştırmaya katılmak istemeyen, görüşme sırasında tüm sorulara cevap vermeyen, formları eksik dolduran, araştırmaya katılmaktan vazgeçen öğrenciler çalışma dışı bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatüre taranarak (Cao ve diğ., 2020; Huang ve diğ., 2020; Yakar, Öztürk Kaygusuz, Pirinçci ve Önalın Ertekin, 2020; Zhang ve diğ., 2020) oluşturulmuştur. Formun içeriğinde katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf, yaşadığı yerden oluşan demografik bilgiler ve Covid-19 ile ilgili alınan tedbirler, Covid-19 sürecinde yüz yüze uygulama eğitimine ilişkin duyguları, kendisinde daha önce Covid-19 testi pozitif çıkma durumu, ailesi/akrabası/arkadaşında Covid-19 testi pozitif çıkma durumuna ilişkin 8 soru yer almaktadır.

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği: Lee (2020) tarafından geliştirilmiş Koronavirüs Anksiyete Ölçeği'nin, Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği Biçer ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek bireylerin koronavirüse bağlı anksiyetelerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek tek faktörlü yapıdadır ve beşli Likert tipinde ("0" hiçbir zaman, "4" son iki haftada neredeyse her gün) beş maddeden oluşmaktadır. Ölçekten 0-20 arası puan alınmaktadır. 9 ve üzeri puanlar anksiyete seviyesi yüksek olarak yorumlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri 0.83'dür (Biçer, Çakmak, Demir ve Kurt, 2020). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analiz SPSS 21 paket programı ile yapıldı. Araştırmada verileri analizde betimsel istatistikler yapıldı. Verilerimiz normal dağılım göstermediği için sürekli değişkenlerin gruplar arası farklılıkları için Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Çalışmamızda anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ alındı. Ayrıca kullanılan ölçeğin ölçüm güvenirliliği için Chronbach alfa değerine bakılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için, araştırmaya başlamadan önce bir üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (04.11.2020, GO 2020/277) etik kurul izni ve tüm koronavirüs çalışmaları için alınması gerekli görülen Sağlık Bakanlığı onayı alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden ve çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı ve sözlü izinleri alınmıştır. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmamız Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında ele alınan değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, Koronavirüs Anksiyete Ölçeği'nin Cronbach Alfa değeri ve değişkenler ile ölçek arasındaki ilişki incelenmiştir. Değişkenlere ait betimsel analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin kişisel özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde yaş ortalaması 20.61 ± 1.62 , %63.8'inin (n=164) kadın, %52.5'inin (n=135) ikinci sınıf, %49'unun (n=126) yurttan yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların Koronavirüs'e ilişkin aldıkları tedbirlere baktığımızda %76.7'sinin (n=197) maske, eldiven gibi kişisel koruyucu ekipmanları kullandığı, %52.9'unun (n=136) hijyen kurallarına uyduğu, Koronavirüs sürecinde yüz yüze eğitimin nasıl etkilendiğine bakıldığında %43.2'sinin (n=111) her zamanki gibi hissettiği, %33.5'inin (n=86) gelecek konusunda endişeli/kaygılı hissettiği, kendisinde Koronavirüs testi pozitif çıkanların %6.1 (n=16) olduğu ve ailesi/akrabası/arkadaşında Koronavirüs testi pozitif çıkanların oranının %57.6 (n=148) olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Çalışmamızda katılımcıların Koronavirüs Anksiyete Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, ölçekten aldıkları puan ortalamaları 3.67 ± 5.04 'dür. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha değerinin 0.91 olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin anksiyete düzeylerinin düşük, ölçeğin çalışmamızdaki ölçüm güvenirliliğinin ise yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde koronavirüs anksiyete düzeyi ile cinsiyet ($p=0.002$), yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenme durumu ($p=0.000$) ve ailesi/akrabası/arkadaşında Covid-19 testi pozitif çıkma durumu ($p=0.000$) arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken; yaş, sınıf ve yaşadığı yer değişkenleri ile koronavirüs anksiyete düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

TARTIŞMA

Araştırmada katılımcıların Koronavirüs'e ilişkin aldıkları tedbirlere baktığımızda çoğunluğunun maske, eldiven gibi kişisel koruyucu ekipmanları kullandığı, yarıdan fazlasının hijyen kurallarına dikkat ettiği görülmektedir. Toplumda Koronavirüs pandemisi ile ilgili yapılan bir çalışmada katılımcıların tamamına yakınının el hijyenine dikkat ettiği, çoğunluğunun evlerini düzenli olarak havalandırdığı, sosyal mesafeye dikkat ettiği bildirilmiştir (Alıcılar, Güneş ve Meltem, 2020). Diş hekimleri

Tablo 1: Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=257)

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Yaş ($\bar{X} \pm SS$)	20.61 \pm 1.62	
19 ve altı	47	18.3
20	93	36.2
21	74	28.8
22 ve üzeri	43	16.7
Cinsiyet	164	63.8
Kadın	93	36.2
Erkek		
Sınıf	135	52.5
İkinci sınıf	122	47.5
Üçüncü sınıf		
Yaşadığı yer	126	49.0
Yurt	50	19.5
Pansiyon/Apart	46	17.9
Öğrenci evi	35	13.6
Ailesi ile		
Covid-19 ile ilgili alınan tedbirler*		
Maske, eldiven gibi kişisel koruyucu ekipmanları kullanma	197	76.7
Hijyen kurallarına uyma	136	52.9
Gerekmedikçe evde kalma	114	44.4
Sosyal mesafeyi koruma	104	40.5
Covid-19 sürecinde yüz yüze uygulama eğitimine ilişkin duyguları*		
Her zamanki gibi (Farklı bir durum hissetmiyorum)	111	43.2
Gelecek konusunda endişeli/kaygılı	86	33.5
Gergin, Kızgın, Öfkeli	43	16.7
Üzgün (mutsuz)	40	15.6
Ölüm korkusu	28	10.9
Kendisinde Covid-19 testi pozitif çıkma durumu		
Evet	16	6.1
Hayır	241	93.9
Ailesi/akrabası/arkadaşında Covid-19 testi pozitif çıkma durumu		
Evet	148	57.6
Hayır	109	42.4

* Birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için n sayısı her bir madde için toplam sayı üzerinden hesaplandı.

Tablo 2: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği'nin Puan Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Değeri

Ölçek	Toplam Maddeler	Skor aralıkları	Ortalama	Standart Sapma	Cronbach Alfa
Toplam	5	0-20	3.67	5.04	0.91

Tablo 3: Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=257)

Tanıtıcı Özellikler	Koronavirüs Anksiyete Ölçeği	
Yaş		
19 ve altı	4.46 \pm 5.63	KW: 3.550 p: 0.314
20	4.03 \pm 5.29	
21	3.33 \pm 4.93	
22 ve üzeri	2.60 \pm 3.82	
Cinsiyet		
Kadın	3.70 \pm 4.18	Z: -3.119 p: 0.002
Erkek	3.62 \pm 6.31	
Sınıf		
İkinci sınıf	4.11 \pm 5.66	Z: -0.275 p: 0.784
Üçüncü sınıf	3.18 \pm 4.22	
Yaşadığı yer		
Yurt	3.86 \pm 5.68	KW: 1.696 p: 0.638
Pansiyon/Apart	3.42 \pm 4.61	
Öğrenci evi	3.71 \pm 3.96	
Ailesi ile	3.28 \pm 4.59	
Covid-19 sürecinde yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenme durumu		
Evet	1.46 \pm 2.55	F: 44.947 p: 0.000
Hayır (Her zamanki gibi hissediyor)	5.34 \pm 5.79	
Kendisinde Covid-19 testi pozitif çıkma durumu		
Evet	3.28 \pm 2.10	Z: -0.201 p: 0.814
Hayır	3.32 \pm 2.41	
Ailesi/akrabası/arkadaşında Covid-19 testi pozitif çıkma durumu		
Evet	3.80 \pm 4.10	Z: -4.201 p: 0.000
Hayır	3.40 \pm 2.51	

ve tıp fakültesi öğrencileri ile ilgili yapılan diğer çalışmalar da bu çalışmayı desteklemektedir (Duruk, Gümüşboğa ve Çolak, 2020; Yakar ve diğ., 2020). Pakistan'da yapılan bir çalışmada sağlık bilimleri öğrencilerinin kişisel koruyucu önlemlere uyum oranlarının ise yüksek olduğu olarak görülmektedir (Salman ve diğ., 2020). Ayrıca konu ile ilgili diğer birçok çalışmada alınan önlemlerin; el yıkama, el dezenfektanı kullanma, kalabalık yerlere gitmeme, maske kullanma, sosyal mesafeyi koruma, el sıkışmaktan kaçınma ve gereksiz seyahatten kaçınma olduğu belirlenmiştir (Hamza, Badary ve Elmazar, 2020; Maheshwari, Gupta, Sinha ve Rawat, 2020; Olum et al, 2020). Hindistan ve Mısır'da yapılan çalışmalarda katılımcıların sosyal mesafeye dikkat ettikleri, ancak el yıkama oranlarının diğer önlemlere oranla daha düşük olduğu görülmektedir (Abdelhafiz ve diğ., 2020; Wolf ve diğ., 2020). Çalışma bulgularımızla uyumlu olarak literatürde de Koronavirüs salgınından korunmak için genel olarak alınan önlemlerin el yıkama, sosyal mesafe ve maske kullanımı olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda Covid-19 sürecinde zorunlu yüz yüze eğitimden duygusal etkilenme durumuna bakıldığında öğrencilerin %43.2'sinin her zamanki gibi hissettiği, %33.5'inin gelecek konusunda endişeli/kaygılı hissettiği, %16.7'sinin ise gergin, kızgın, öfkeli hissettiği bulunmuştur. Covid-19'un toplumsal etkilerinin araştırıldığı bir çalışmaya göre, katılımcıların yarısından fazlasının sağlıkla ilgili kaygılarının ve hastalık belirtileriyle ilgili şüphelerinin arttığı ifade edilmiştir (Karataş, 2020). Çalışma bulgularımızda öğrencilerin yarıya yakınının yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenmediklerini ifade etmelerinin nedeninin, gerekli tedbirlerin alındığı, güvenli bir ortamda olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, Koronavirüs salgını sürecindeki karantinanın potansiyel etkileri hakkındaki endişeleri incelenmiş, öğrencilerinin sağlık anksiyete düzeylerinin ise yüksek olduğu bulunmuştur (Lee ve diğ., 2020). Newby vd. (2020) tarafından Avustralya'da yapılan bir araştırmaya göre, katılımcıların %11'inin Koronavirüs pandemisinde sağlık anksiyetesi yaşadığı belirlenmiştir (Newby ve diğ., 2020). Yapılan bir diğer araştırmaya göre COVID-19 salgını nedeniyle öğrencilerin yaklaşık %24.9'unun endişe yaşadığı belirlenmiştir (Huang ve diğ., 2020). Cao ve arkadaşlarının (2020), 7000 tıp öğrencisi ile yaptıkları bir çalışmada, katılımcıların %24.9'unun COVID-19 salgını nedeniyle anksiyete yaşadığı bulunmuştur. Farklı ülkeler ile yapılan bir başka araştırmada, tıp öğrencilerinin %33,8'inin anksiyete belirtileri gösterdiği ve çoğunluğunun Orta Doğu ve Asya'da olduğu görülmektedir (Tian-Ci Quek ve diğ., 2019). Bulgular karşılaştırıldığında çalışmamızda sağlık anksiyetesi yaşayanların oranının literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışmada kadınların korona virüs anksiyetelerinin erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan bir çok çalışmada, kadınların sağlık anksiyetelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Çölgeçen ve Çölgeçen, 2020; Ekiz, İliman ve Dönmez, 2020; Maaravi ve Heller, 2020; Wang ve diğ., 2020). Bizim bulgularımızın aksine Zhang ve arkadaşlarının (2020) sağlık çalışanları ile yaptıkları çalışmada, erkek ve kadın-

ların Koronavirüs pandemisine ilişkin anksiyete ve depresyon düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin Koronavirüs sürecinde yüz yüze uygulama eğitiminden etkilenmediklerini (yani her zamanki gibi hissettiklerini) ifade edenlerin koronavirüs anksiyete düzeyinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Okuyan ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik öğrencileri ile ilgili yaptığı çalışmada, kendini her zamanki gibi hissedenlerin koronavirüs anksiyetelerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Okuyan, Karasu ve Polat, 2020). Bizim çalışma bulgumuzun literatürden farklı olmasının nedeninin öğrencilerin yüz yüze uygulama eğitimi öncesinde Koronavirüs anksiyetelerinin sürekli yüksek düzeyde olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Salgın sürecinde etrafında enfekte olan kişilerin varlığının, hem yakınına kaybetme korkusu hem de kendisine ve çevresindeki kişilere bulaş riski nedeniyle anksiyete düzeylerini etkileyebileceği belirtilmektedir (Okuyan, Karasu ve Polat, 2020). Bu bakımdan çalışmamızda katılımcıların ailesi/akrabası/arkadaşında Covid-19 testi pozitif çıkan kişilerin diğerlerine göre korona virüs anksiyetelerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada, çevresinde Covid 19 virüsüne temas eden kişilerin varlığının bireylerin anksiyete düzeylerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Çölgeçen ve Çölgeçen, 2020). Bir diğer çalışmada koronavirüs hastalığına sahip olan bir yakınının olması, anksiyete için bir risk faktörü olarak belirlenmiştir (Cao ve diğ., 2020).

SONUÇ

Sonuç olarak yüz yüze uygulama eğitimi alan öğrencilerin koronavirüs anksiyete düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Koronavirüs sürecinde yüz yüze eğitime ilişkin duygu durumlarına bakıldığında, yarıya yakını her zamanki gibi hissederken, üçte birinin gelecek konusunda endişe/kaygılı hissettiği bulunmuştur. Kadınların ve ailesinde/akrabalarında/arkadaşlarında korona virüs testi pozitif çıkanların anksiyete düzeylerinin diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Sonuçlarımız doğrultusunda;

- Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla korku yaşamaları nedeniyle bu grubun daha fazla desteklenmesi,
- Öğrencilerin kolayca erişim sağlayabilecekleri psikolojik danışmanlık birimlerinin oluşturulması,
- Öğrencilerin yüz yüze eğitime gelmeden önceki ve geldikten sonraki anksiyete düzeyleri ölçülerek farklılık olup olmadığının belirlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdelhafiz, A. S., Mohammed, Z., Ibrahim, M. E., Ziady, H. H., Alorabi, M., Ayyad M, & Sultan, E. A. (2020). Knowledge, perceptions, and attitude of Egyptians towards the novel coronavirus disease (COVID-19). *Journal of Community Health*, 1-10.
- Alicılar, H. E., Güneş, G., & Meltem, Ç. Ö. L. (2020). Toplumda covid-19 pandemisiyle ilgili farkındalık, tutum ve davranışların değerlendirilmesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5, 1-16.

- Aşkın, R. Bozkurt, Y., & Zeybek, Z. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.
- Atay, Ü. T., Dinçer, N. N., Yarkac, F. U., & Öncü, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde dış hekimliği uzmanlık öğrencilerinin korku ve anksiyete düzeylerinin değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Dış Hekimliği Dergisi*, 2(3), 86-93.
- Bezerra, I. M. P. (2020). State of the art of nursing education and the challenges to use remote technologies in the time of corona virus pandemic. *Journal of Human Growth and Development*, 30(1), 141-147.
- Biçer, İ., Çakmak, C., Demir, H., & Kurt, M. E. (2020). Koronavirüs Anksiyete Ölçeği kısa formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Supplement 1), 216-225.
- Budak, F., & Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287, 112934.
- Chen, S., Yang, J., Yang, W., Wang, C., & Bärnighausen, T. (2020). COVID-19 control in China during mass population movements at New Year. *Lancet*, 395(10226), 764-766.
- Cırık, V. A., Aksoy, B., & Gül, U. (2021). COVID-19 Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeyleri ve Baş Etme Stratejileri: Tanımlayıcı Çalışma. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 13(3), 693-703.
- Çölgeçen, Y., & Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 261-275.
- Duruk, G., Gümüşboğa, Z. Ş., & Çolak, C. (2020). Investigation of Turkish dentists' clinical attitudes and behaviors towards the COVID-19 pandemic: a survey study. *Brazilian Oral Research*, 34, e054.
- Ekiş, T., İlman, E., & Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile Covid-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(1), 139-154.
- Gomez-Baya, D., Mendoza, R., Paino, S., & De Matos, G. (2017). Perceived emotional intelligence as a predictor of depressive symptoms during mid-adolescence: A two-year longitudinal study on gender differences. *Personality ve Individual Differences*, 104, 303-312.
- Güloğlu, B., Yılmaz, Z., İstemihan, F. Y., Arayıcı, S. N., & Yılmaz, S. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde bireylerdeki anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 28(3), 135-150.
- Hamza, M. S., Badary, O. A., & Elmazar, M. M. (2020). Cross-sectional study on awareness and knowledge of covid-19 among senior pharmacy students. *Journal of Community Health*, 15, 1-8.
- Huang, L., Xu, F., & Liu, H. (2020). Emotional responses and coping strategies of nurses and nursing college students during COVID-19 outbreak. *PLoS ONE*, 15(8), e0237303.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.
- Khan, S., Sidiqqe, R., Li, H., Ali, A., Shereen, M., Bashir, N., & Xue, M. (2020). Impact of coronavirus outbreak on psychological health. *Journal of Global Health*, 10(1), 1-6.
- Khodabakhshi-Koolaei A. (2020). Living in home quarantine: analyzing psychological experiences of college students during Covid-19 pandemic. *Journal of Military Medicine*, 22(2), 130-138.
- Kurnaz, E., & Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288.
- Lee, S. A., Mathis, A. A., Jobe, M. C., & Pappalardo, E. A. (2020). Clinically significant fear and anxiety of COVID-19: A psychometric examination of the Coronavirus Anxiety Scale. *Psychiatry Research*, 290 (113112), 1-7.
- Lima, C. K. T., de Medeiros Carvalho, P. M., Lima, I. D. A. S., de Oliveira Nunes, J. V. A., Saraiva, J. S., de Souza, R. I., & Neto, M. L. R. (2020). The Emotional impact of coronavirus 2019-nCoV (New Coronavirus Disease)". *Psychiatry Research*, 287, 112915.
- Maaravi, Y., & Heller, B. (2020). Not all worries were created equal: The Case of COVID-19 anxiety. *Public Health*, 185, 243-245.
- Maheshwari, S., Gupta, P., Sinha, R., & Rawat, P. (2020). Knowledge, attitude, and practice towards coronavirus disease 2019 (COVID-19) among medical students: A cross-sectional study. *Journal of Acute Disease*, 9(3), 100-104.
- Newby, J., O'Moore, K., Tang, S., Christensen, H., & Faasse, K. (2020). Acute mental health responses during the 5 COVID-19 pandemic in Australia. *PLoS ONE* 15(7):e0236562.
- Okuyan, C. B., Karasu, F., & Polat, F. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19'a maruz kalma korkularının sağlık kaygısı düzeyleri üzerine etkisi: Bir üniversite örneği. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(Supplement), 54-61.
- Olum, R., Kajjimu, J., Kanyike, A. M., Chekwech, G., Wekha, G., Nassozi, D. R., Kemigisa, J., Mulyamboga, P., Muhoozi, O. K., Nsenga, L., Lyavala, M., Asimwe, A., & Bongomin, F. (2020). Perspective of medical students on the COVID-19 pandemic: Survey of nine medical schools in Uganda. *JMIR Public Health and Surveill*, 6(2), e19847.
- Özdelikara, A., Ağaçdiken, A. S., & Mumcu, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinde sağlık algısı, sağlık anksiyetesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 14, 275-282.
- Salman, M., Ul Mustafa, Z., Asif, N., Zaidi, H. A., Hussain, K., Shehzadi, N., & Saleem, Z. (2020). Knowledge, attitude and preventive practices related to COVID-19: a cross-sectional study in two Pakistani university populations. *Drugs & Therapy Perspectives*, 36, 319-325.
- Şimşekoğlu, N., & Mayda, A. S. (2016). Bir üniversite hastanesinde görevli hemşirelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve sağlık kaygısı düzeyleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 19-29.
- Tian-Ci Quek, T., Tam, W. S., X Tran, B., Zhang, M., Zhang, Z., Su-Hui Ho, C., & Chun-Man Ho, R. (2019). The global prevalence of anxiety among medical students: a meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(15), 2735.

- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., & Ho, C. S. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729.
- Wolf, M. S., Serper, M., Opsasnick, L., O'Connor, R. M., Curtis, L. M., Benavente, J. Y., Wismer, G., Batio, S., Eifler, M., Zheng, P., Russell, A., Arvanitis, M., Ladner, D., Kwasny, M., Persell, S. D., Rowe, T., Linder, J. A., & Bailey S. C. (2020). Awareness, attitudes, and actions related to COVID-19 among adults with chronic conditions at the onset of the U.S. Outbreak. *Annals of Internal Medicine*, 173(2), 100-109.
- Yakar, B., Öztürk Kaygusuz, T., Piriççi, E., Önalan, E., & Ertekin, Y. H. (2020). Tıp fakültesi öğrencilerinin Türkiye'deki mevcut COVID-19 salgını hakkında bilgi, tutum ve kaygıları. *Family Practice and Palliative Care*, 5(2), 36-44.
- Yıldırım, M., Arslan, G., & Özaslan, A. (2020). Perceived risk and mental health problems among healthcare professionals during COVID-19 pandemic: exploring the mediating effects of resilience and coronavirus fear. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-11.
- Zhang, W. R., Wang, K., Yin, L., Zhao, W. F., Xue, Q., Peng, M., Min, B., Tian, Q., Leng, H., Du, J., Chang, H., Yang, Y., Li, W., Shangguan, F., Yan, T., Dong, H., Han, Y., Wang, H. (2020) Mental health and psychosocial problems of medical health workers during the COVID-19 epidemic in China. *Psychotherapy and Psychosomatic*, 9, 1-9.
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., ... Tan, W. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China. *The New England Journal of Medicine*, 382, 727-733.